

ОДЛАЗАК У ПАРТИЗАНЕ

После напада хитлеровске Немачке на Совјетски Савез јуна 1941. године, истакнути комунисти и други познати борци радничког покрета из Ужица, међу њима и мој старији брат Миладин, студент медицине, због опасности да буду похапшени склонили су се, по директиви Партије, у околину града код другова и пријатеља. Омладинцима-скојевцима саветовано је да се по могућству негде запосле како би били мање запажени.

У то време ужичка општина изводила је радове на проширењу градске водоводне мреже. Отишао сам код инжењера Веља Драговића, који је руководио овим радовима, да га замолим да ме прими на посао уместо мог старијег брата, који је до одласка из Ужица код њега радио као пословођа. Драговић је без двоумљења пристао јер је знао да је мојој мајци после окупације обустављена пензија и да смо у тешком материјалном положају. Штавише, Драговић ми је саветовао да окупим групу својих школских другова који су слабијег материјалног стања и да водим радове. То сам одмах прихватио и за кратко време окупило нас се десетак. Тако је једна група омладинаца, углавном скојеваца, почела да ради на копању ровова за полагање водоводних цеви у улици поред Пушкарске школе, данас Улица хероја Дејовића.

Почетком јула сазнали смо да ће Комунистичка партија Југославије ускоро упутити позив народу на устанак против окупатора и да ће приступити формирању партизанских чета. Ова вест нас је одушевила, па смо намеравали да одмах напустимо посао и да се почнемо припремати за одлазак у партизане. Међутим, старији другови су нам саветовали да не напуштамо посао док не јаве када треба да кренемо, а то ће бити, како нам је речено, вероватно за недељу дана.

Наше одушевљење за одлазак у партизане сваким даном је расло. Оно није било засновано на жељи за авантуризмом, иако је и тога било, већ на уверењу да је Совјетски Савез тако спреман и јак да ће врло брзо, можда за два-три месеца, а најдаље до краја године, сломити Хитлера. Касније се показало да је то била заблуда проистекла из идеализације прве земље социјализма. Наше одушевљење било је у складу и са жељом да ми, млади комунисти

Србије, допринесемо победи над фашизмом и да тиме сперемо део срамоте коју је нашем народу нанео политички врх старе Југославије, која је, и поред расположења народа за отпор агресору, капитулирала за само неколико дана.

Нестрпљење да кренемо у партизане стално се повећавало. После недељу дана речено је да треба још да причекамо јер није све припремљено, што је код нас изазвало прећутно незадовољство. Кад је половином јула саопштено да се одлазак одлаже за још недељу дана, отворено смо реаговали. Старији другови имали су доста муке да нас убеди да формирање оружаних јединица није нимало једноставно и да је неопходно извесно време да би се све ггрипремило и организовало како ваља.

Око 20. јула саопштено нам је да је дефинитивно одлучено да се крајем месеца формирају партизанске чете и да ћемо о времену и месту поласка бити накнадно обавештени. Истовремено нам је саопштено да сви неће моћи да оду, јер неки другови треба да остану да раде у позадини. Обузела ме је зебња да ме не оставе у позадини. Сви смо одмах напустили посао да бисмо се припремили за одлазак у партизане. Три дана пре поласка јављено нам је да је окупљање бораца одређено за 27. јул. Из групе која је радила на водоводу, у чету „Радоје Марић“ распоређени су: Драгослав Вуковић - Вуле, рођен 12. јануара 1924. године, са станом на Ракијској пијаци и Ђорђе Дујић-Амица, рођен 20. априла 1922. године са станом у Дому сирочади, у чету „Милош Марковић“: Милић Максимовић, рођен 17. фебруара 1923. године, са станом код Ткачнице, Радован Урошевић - Бота, рођен 12. августа 1922. године, са станом у Сарајевској улици, Александар Радосављевић - Сомборац, рођен 1923. године, са станом на Слануши и Мирко Поповић, рођен 17. јула 1923. године са станом у Клисури. Наши школски другови: Миодраг Стојичевић - Микош, Владе Ћировић - Ћизо, Владета Тешић и други, одређени су за рад у позадини.

Када ми је дефинитивно саопштено с ким, одакле и у којо време треба да кренем у партизанску чету, наметнуо се проблем како одлазак од куће да образложим мојој мајци Пави. Нисам хтео да учиним то против њене воље, а нисам смео да јој кажем истину. Околност што је мој старији брат Миладин био већ месец дана у околини Ужица и што сам га за то време једном посетио и однео нове ципеле и топлу одећу, са знањем и помоћу мајке, олакшала је ситуацију. Уочи дана поласка, после дужег размишљања рекао сам мајци да постоји опасност да Немци траже Миладина, да могу у замену за њега мене ухапсити и да је таквих случајева већ било па би било добро да за извесно време и ја одем из Ужица. Можда је најбоље, рекао сам мајци, да се склоним код Олге и Андрије Ђуровића на Татинцу где се Миладин већ налазио. Мајка је моје разлоге прихватила, јер је таква опасност заиста постојала, због чега се и сама прибојавала, па ми је одобрила одлазак без икаквог колебања.

На дан поласка, 27. јула, почео сам да се пакујем. Речено нам је да одећа, по могућству, буде топлија, ципеле да буду гојзерице или неке друге дубоке, да понесемо још једну пресвлаку, порцију, кашику и виљушку и по могућству два килограма брашна и килограм шећера, да се нађе за прво време. Ја сам имао лепе, нове гојзерице за скијање, али нисам имао топлије панталоне или чакшире, па сам обукао скијашке панталоне од чоје, зване „пум парице“. Дуго сам се колебао које панталоне да обучем, јер сам се плашио да тако неприкладно одевен, са скијашком опремом у сред сунчаног и топлог лета, на путу од куће до изласка из града не изазовем сумњу и не откријем своје намере. Међутим, био сам некако уверен да ми се такав малер неће догодити. Проблем Је настао и око тога у чему да понесем ствари. Нисам имао подесан ранац, а школска ташна брша је сувише мала. Пошто нисам нашао боље решење, одлучио сам да све то запакујем у пакпапир и добро увежем не размишљајући о томе шта ће бити ако падне киша или како ћу да носим пакет у покрету, поготову када добијем пушку, муницију и друго.

Мајци су моје припреме биле сасвим логичне. Топлије одело је требало да понесем јер га је и Миладин накнадно тражио, брашно и шећер носим као поклон будућим домаћинима, али јој није било јасно зашто носим шерпицу, кашику и виљушку када идем у кућу Ђуровића. Због тога је почела да припиткује куда заправо идем. Убеђивао сам је да идем код Миладина, а све то носим за сваки случај. Она је на то сумњргово вртела главом.

Била је недеља, 27. јул, топао и сунчан дан. Као што смо се договорили, тачно у 17 часова дошли су моји школски другови — Милић, Бота, Сомборац и радник Миодраг Топаловић - Миле, рођен 8. VIII 1923. године. Кренули смо путем према селу Буару, на одређено место изнад Велике Поре, где нас је чекала прва веза. Уз пут смо се шалили и понашали врло комотно, као група ђака која је пошла на недељни излет. Када смо дошли до иза Велике Поре, скренули смо у један поток изнад пута и после педесетак метара иза једног жбуна чуо се глас: „Стој, ко иде!“ Изговорили смо унапред договорену лозинку, а затим се појавио Радомир Совровић - Совро, радник из Ужица, са пиштољем у руци, пришао, руковао се са сваким од нас са поздравом: здраво друже. Рекао нам је да ћемо овде сачекати још два друга, а када се смрачи, кренућемо на следеће зборно место. Сели смо и причали. Совро се интересовао за сваког од нас и, пошто смо били млађи од њега, све нас је препознавао или по родитељима или по старијој браћи. Предвече смо кренули према Буарском гробљу, где је заказано следеће место окупљања. Дошли смо тачно у предвиђено време. Ту се већ налазила група од десетак другова. Око двадесет часова кренули смо у колони по један на зборно место чете, звано Јасиковац у Јеловој гори. Око поноћи ударио је врло јак, прави летњи плусак. Мрачна ноћ, сеоска стазица блатњава и клизава, то су била

ирва искушења партизанског маршовања. Мој пакет увијен у хартију почео је да се распада. Брашно је почело да се лепи, а шећер да се топи. Љутио сам се на самог себе што сам се тако лоше припремио. Помишљао сам на лепу и топлу постељу код куће. На срећу, пљусак је после пола часа престао, али смо сви били мокри до коже. Уз пут сам се ослободио брашна и шећера па ми је кретање било знатно олакшано.

На зборно место смо стигли тек пред зору. Сачекали смо да се раздани и наложили ватру да се осушимо. Одмах смо распоређени по десетинама и водовима, одређени су десетари и водници, а за командира и комесара чете постављени су Војин Петровић - Војко, радник из Ужица, и Вукола Дабић, машински бравар из Ужица. Било нас је близу четрдесет, мање-више све познати радници и студенти из Ужица и околине. Одмах је подељено оружје. Старији другови добили су пушке, а нама млађима, пошто није било довољно пушака, дали су пиштоље. Ја сам добио један мали пиштољ за ташну, калибра 6,35 мм, тек толико да имам нешто што може да пуца. То нас је мало разочарало, али су нам објаснили да ћемо добити пушке када се обучимо да рукујемо њима. Тако је касније и било.

Сутрадан смо положили партизанску заклетву. Било је ведро и топло летње вече. Кроз грање високих букава пробијала се месечина. Чета је постројена под оружјем на малој заравни испред шатора у којима смо спавали. Импресиониране тренутком који наилази, обузело нас је посебно расположење. Нисмо гласно разговарали. Сваки борац у строју био је нечим заузет, или је поправљао одело, опасач и фишеклије, или је нешто друго радио. Сви смо нестрпљиво исчекивали када ће почети свечани чин полагања заклетве. Испред строја изашао је командир и комесар чете и секретар Окружног комитета КПЈ за округ ужички Желимир Жељо Ђурић. Командир је командовао: „Чета мирно“, Жељо Ђурић је затим почео читати текст заклетве, реченицу по реченицу, које смо ми понављали:

„Ми, народни партизани Југославије, латили смо се оружја за немилосрдну борбу против крволочних непријатеља, који поробише нашу земљу и истребљују наше народе.

У име слободе и правде нашег народа, заклињемо се да ћемо дисциплиновано, упорно и неустрашиво, не штедећи своје крви и животе, водити борбу до потпуног уништења фашистичког освајача и свих народних издајника“.

После полагања заклетве Жељо је одржао краћи говор у коме је истакао значај устанка и оружане борбе против окупатора и изразио веру у блиску победу великог Совјетског Савеза. Тиме је било завршено формирање Ужичке партизанске чете „Милош Марковић“.

Мирко ПОПОВИЋ